

طراحی مدل ارائه خدمات توانبخشی بینایی در ایران

چکیده فارسی:

مقدمه: علیرغم اهمیت و لزوم استقرار یک الگوی مشخص در ارائه خدمات توانبخشی بینایی در کشور، این خدمات در سیستم سلامت کشور ما به طور مشخص ارائه نشده و بسیاری از بیمارانی که می‌توانند از چنین خدماتی بهره مند شوند، آن را به عنوان بخشی از مراقبت مداوم دریافت نمی‌کنند. در پژوهش حاضر تلاش شده است با شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های لازم مدلی برای ارائه خدمات توانبخشی بینایی در ایران طراحی شود.

روش پژوهش: این مطالعه یک مطالعه چندوجهی با رویکرد کیفی بود که در سه مرحله در سال ۹۹-۱۳۹۸ انجام شد. در مرحله اول با استفاده از مرور نظام مند، مقالات مرتبط در پایگاه‌های اطلاعاتی تعیین شده جستجو و ۲۷ مطالعه مورد بررسی قرار گرفت. در مرحله دوم با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی و از طریق مصاحبه حضوری با ۲۷ نفر از صاحب‌نظران و افراد مطلع دارای معلولیت بینایی، ابعاد و مؤلفه‌های مدل ارائه خدمات توانبخشی بینایی در ایران شناسایی شد. سپس با استفاده از یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها و مرور نظام مند مدل اولیه پیشنهادی طراحی و در یک نشست خبرگان ارزیابی و اصلاح شد. در مرحله سوم با استفاده از روش دلفی اعتبار مدل طراحی شده مورد ارزیابی قرار گرفت.

یافته‌ها: در مرحله بررسی متون، بررسی مدل‌های شناسایی شده ارائه خدمات توانبخشی بینایی نشان داد، مدل‌های ارائه خدمات در دو طبقه بر اساس نحوه توزیع خدمات (مدل‌های مرکز محور، غیرمتمرکز و مدل‌های ادغام یافته) و بر اساس نحوه تعامل ارائه دهندگان خدمت (مدل‌های چندرشته‌ای، تک‌رشته‌ای و مدل‌های ترکیبی) ارائه می‌شوند. یافته‌ها در بررسی حاصل از نظرات صاحب‌نظران نیز منجر به استخراج ۶ مؤلفه اصلی شامل ایجاد حداکثر دسترسی، شناسایی حداکثری، تداوم ارائه خدمات توانبخشی، ارائه خدمات بهنگام، تامین مالی پایدار و مطلع بودن کارکنان درگیر فرایند توانبخشی شد. پس از بررسی و تلفیق یافته‌های حاصل از بررسی متون و نشست خبرگان مدل پیشنهادی در سه گام طراحی شد. مرحله اول شامل غربالگری و شناسایی حداکثری همه افراد دارای معلولیت بینایی بود. در گام دوم ارائه خدمات توانبخشی با حداکثر دسترسی فیزیکی مالی و اثربخش و با اولویت مشاوره فرد و تعیین نیاز و مداخلات بهنگام طراحی شد. گام سوم شامل ارائه خدمات جامع توانبخشی با استفاده از تیم توانبخشی و تداوم ارائه خدمات بود. در نهایت نتایج حاصل از ارزیابی اعتبار مدل پیشنهادی در دو راند دلفی منجر به تایید مدل پیشنهادی با ۹۶/۵۱ درصد شد.

نتیجه‌گیری: فرایند ارائه خدمات توانبخشی بینایی در ایران می‌بایست با اولویت شناسایی حداکثری افراد با استفاده از امکانات موجود بوده و ارایه این خدمات باید با تاکید بر مداخلات بهنگام باشد. و در شرایط موجود در کشور ایجاد حداکثر دسترسی خدمات با تاکید بر دسترسی فیزیکی مالی و اثربخش الزامات ارایه خدمات توانبخشی بینایی خواهد بود. با توجه به کمبود امکانات و نیروهای متخصص ارائه همه خدمات توانبخشی به همه افراد دارای معلولیت بینایی ضرورتی نداشته و خدمات جامع توانبخشی در کشور صرفاً باید برای افراد نیازمند و از طریق یک تیم توانبخشی و با تاکید بر تداوم ارائه خدمات توانبخشی انجام گردد. استفاده و اجرای یک الگوی مشخص در ارایه خدمات توانبخشی بینایی در کشور برای همسویی تلاش‌ها و خدمات ارائه شده و جلوگیری از اقدامات موازی و بعضاً بی اثر بسیار مؤثر و حائز اهمیت است.

کلیدواژه‌ها: خدمات توانبخشی، توانبخشی بینایی، نابینایان، کم بینایان، مدل (الگو)